

periodieken mag de schrijver graag en soms ook nogal veel citeren — dat had misschien wat minder gekund. En ten derde: nogal eens behandelt de auteur zijn zaakjes in een bepaald hoofdstuk aspectsgewijs; hoe gunstig dat ook uitpakt voor analyse en inzicht, aan het gevaar van herhaling en overlapping is hij niet altijd ontkomen.

Daarnaast zijn er natuurlijk steeds detailkwesties waarin men met de schrijver van mening kan verschillen of waarbij men een kanttekening wil plaatsen. Ik doe een greep. Over de katholieke boeren is de laatste jaren nogal wat meer verschenen dan waarvan de schrijver zich op pagina 84/85 bedient. Dat dit boek de Steiningertese over de partijpolitieke belangen als oorzaak van de verzuiling in haar ontstaansfase zou kunnen redden, lijkt me niet het geval (316); wel is door anderen al eens vastgesteld dat een stelling in de geest van Steininger voor de fase van de verzuildeheid veel minder omstreden zou hoeven te zijn; voor een dergelijke these is er heel wat in Van Meeuwens boek te vinden dat daarvoor pleit. Tenslotte: de heel heldere slotbeschouwing is getiteld 'Roomsch in alles', maar aan de lezer (althans de ondergetekende lezer) die in de loop van het boek juist geleerd heeft daaraan te twijfelen, wordt niet duidelijk gemaakt hoe die vork dan wel aan de steel zit. Dat de schrijver in een eindnoot bij die titel verwijst naar de omstandigheid dat 'de rooms-katholieke voetbalclub van het Zeeuws-Vlaamse Westdorpe' als RIA (Roomsch In Alles) door het leven gaat, is als toelichting minstens verbijsterend... Maar een kniesoor is het die zich door een uit de boot gevallen noot op het verkeerde been laat zetten. *Lijden aan eenheid* is een belangrijke bijdrage aan de herziening van ons beeld van de katholieke groepsvorming.

P. Luykx

H. G. van de Bunt, E. Niemeijer, ed.. *Honderd jaar rijksrecherche. Terugblik en toekomst* (Den Haag: Sdu uitgeverij, 1997, 191 blz., f42,50, ISBN 90 5409 142 8).

In 1997 was het honderd jaar geleden dat bij koninklijk besluit van 24 maart 1897 binnen het politie-apparaat van die dagen de rang van 'rijksveldwachters-rechercheurs' gecreëerd werd. Volgens de geheime instructie, die op 29 maart daaropvolgend werd vastgesteld, werden zij belast met 'de opsporing van misdrijven in het gehele Rijk', waaronder ook misdrijven binnen het politiecorps zouden gaan vallen. Zij zouden worden ingezet, wanneer het voor de oplossing van zo'n misdrijf noodzakelijk was de opsporing over te laten aan een rechercheur die — om het zo te zeggen — van buiten kwam en als persoon niet ter plaatse bekend was. Daarnaast zouden zij nog een aantal andere taken krijgen, zoals het beschermen van vorstelijke personen en het inwinnen van inlichtingen op het terrein van de binnenlandse veiligheid. Uit deze nieuwe rang van politieambtenaren, die rechtstreeks onder de verschillende procureurs-generaal ressorteerden, zou op den duur de rijksrecherche, zoals die vandaag de dag bestaat, voortkomen. Het honderdjarig bestaan van dit instituut is aanleiding geweest voor het doen verschijnen van een boek, waarin zes auteurs, H. G. Bunt, M. J. A. Duker, S. Faber, E. Niemeijer, A. Nieuwendijk en A. J. van Weel, de geschiedenis ervan in een zevental hoofdstukken beschrijven. Tussen deze hoofdstukken door zijn vijftien kaders opgenomen, waarin aandacht geschonken wordt aan enkele befaamde zaken en/of personen uit de geschiedenis van het instituut.

Ter verlevendiging van de stof is het boek geïllustreerd met foto's en afbeeldingen. Bij sommige daarvan zijn trouwens wel enkele vragen te stellen. Op bladzijde 37 staat bijvoorbeeld een foto afgedrukt van 'De eerste rijksrechercheurs' zonder dat vermeld wordt wie van deze besnorde heren wie is of bij welke gelegenheid de opname is gemaakt. Dat was toch wel op te

lossen geweest. Ook bij de foto op bladzijde 90 wordt alleen summier vermeld dat een rijksrechercheur op de bok van de koets met de koningin zit, zonder dat aangegeven wordt bij welke gelegenheid dit is geweest. Dit laatste blijkt ook niet uit een verantwoording van de illustraties, want die ontbreekt.

De kaders zijn zeer verschillend van inhoud. Zo staat het verhaal van de moord in Giessen-Nieuwkerk in 1923 met de blunderende rijksrechercheur De Jong (62-64), naast een verhaal over de activiteiten van de — als wij zijn eigen verslag daarover mogen geloven — kennelijk altijd buitengewoon succesvolle rijksrechercheur Wooning in de jaren 1918-1938 (65-67). Af en toe stelt wat in zo'n kader gepresenteerd wordt de lezer misschien teleur. In kader 12 (148-150) bijvoorbeeld wordt verteld, hoe de rijksrecherche zonder succes bezig is geweest met het ophelderen van een schietincident, waarbij een waarschuwingsschot van een agent een verdachte heeft geraakt (data en namen worden overigens niet gegeven). De beschrijving eindigt met de wat laconieke opmerking: 'De volledige toedracht blijft daarmee onbekend en onverklaard', wat voor de lezer toch op zijn minst onbevredigend is. Het kan best zijn, dat dit 'uit het leven gegrepen' is, maar het is de vraag of het het vertrouwen van de burger in de rijksrecherche versterkt. Was er geen beter voorbeeld te bedenken?

Zoals uit het inleidende hoofdstuk blijkt, is het boek in vrij korte tijd — de auteurs werden in 1996 aangezocht en het boek moest op 24 maart 1997 gereed zijn (14) — tot stand gekomen. Het draagt daar ook hier en daar de sporen van in de vorm van een aantal kleine vergissingen. Zo spoort de opmerking, dat sedert september 1940 (!) de procureurs-generaal van Den Bosch, Den Haag en Leeuwarden lid van de NSB zijn (70), niet met de mededeling, dat de Leeuwarder procureur-generaal Reilingh, van wie met nadruk gezegd wordt, dat aan zijn goede instelling niet getwijfeld behoeft te worden, pas in de herfst van 1941 ontslag nam (72). Daarnaast hebben de auteurs zich — zo lijkt het althans — niet altijd gerealiseerd, dat het boek ook later nog gelezen zal worden. Het was daarom handig geweest een lijstje met verklaring van een aantal termen en begrippen toe te voegen, die nu misschien nog vers in het geheugen liggen, maar die over een aantal jaren zonder raadgeving van andere bronnen, zoals de dagbladen uit de jaren negentig van de twintigste eeuw, onbegrijpelijk zullen zijn. Al met al is het jammer, dat men dit eeuwfeest van de rijksrecherche niet wat eerder ontdekt heeft. Er was dan meer tijd geweest de interessante geschiedenis van dit bij het grote publiek toch mogelijk niet zo bekende onderdeel van het Nederlandse politieapparaat nader uit te diepen. Er ligt hier nog een groot terrein van onderzoek.

B. S. Hempenius-van Dijk

R. Beijert, *Van Tachtiger tot modernist. Het Gezellebeeld in de Nederlandse kritiek 1897-1940* (Dissertatie Groningen 1997; Groningen: Passage, 1997, 271 blz., f49,50, ISBN 90 5452 048 5).

Door de verjaardag van zijn overlijden staat de West-Vlaamse priester-dichter Guido Gezelle (1830-1899) weer volop in de belangstelling. Bovendien is hij — althans in Vlaanderen — opnieuw het voorwerp van debat geworden, van discussies tussen voor- en tegenstanders. De meningsverschillen berusten op verschillende en, volgens sommigen, 'verkeerde' Gezellebeelden. Een studie die de ontwikkeling en de specificiteit van bepaalde (Noord-Nederlandse) Gezellebeelden tot voorwerp neemt, is *Van Tachtiger tot modernist*, het proefschrift van Ruth Beijert. Zij onderzocht hierin de Gezellerferenties in de Nederlandse literaire kritiek van de periode 1897-1940. Het is haar evenwel niet als zodanig om 'de' kritiek te doen, als wel om die van de confessionele (protestantse en katholieke) tijdschriften. De studie past dan